

PAKUOČIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO GIDAS

KODĖL RŪŠIUOTI BŪTINA?

Atliekoms gamtoje suirti reikia daug laiko: popieriui – 2 metų, kartonui – 30 metų, plastiko pakuotei – 500 metų, o stiklui net 900 metų. Į sąvartynus kasmet išvežama šimtai tūkstančių tonų įvairių atliekų, beveik pusė jų sudaro nerūšiuotos buitinės atliekos ir įvairių rūšių pakuotės. Atliekų šalinimas sąvartynuose yra mažiausiai pageidautinas atliekų tvarkymo būdas, kadangi šioms atliekoms yrant išsiskiria kenksmingos metano dujos ir cheminiai junginiai, neigiamai veikiantys visą gyvąją gamtą.

Atliekų perdirbimas padeda taupyti išteklius, mažina energijos suvartojimą gamybos procesuose, aplinkos, oro ir vandens taršą. Pakuočių atliekų rūšiavimas ir tinkamas jų šalinimas užtikrina, kad konkrečios rūšies pakuočių atliekos pateks šių atliekų perdirbėjams ir taps naudinga žaliava naujiems gaminiams gaminti.

PAKUOČIŲ RŪŠYS IR KAIP TEISINGAI JAS RŪŠIUOTI

Pakuočių atliekas būtina rūšiuoti ir geriausia tai daryti jų susidarymo vietoje. Tik taip pakuočių atliekos nepateks į sąvartynus, bus perdirbtos arba panaudotos energijai gauti.

Perdirbti galima įvairias pakuočių atliekas: stiklines, plastikines, polietilenterftalato (toliau – PET), popierines (kartonines), metalines, medines ir pan. Perdirbimui tinkama pakuotė yra ta, kuri neužteršta pavojingomis cheminėmis medžiagomis, o ją sudarančios dalys gali būti perdirbtos į naujus gaminius ar produktus arba biologiškai suskaidytos.

KUR DĖTI UŽTERŠTĄ PAKUOTĘ?

Kai kurios pakuočių atliekos yra užterštos pavojingomis cheminėmis medžiagomis, todėl jos negali būti metamos į buitinių atliekų ar rūšiavimo konteinerį.

Pakuočių, kurios nėra ištuštintos ir pažymėtos aplinkai pavojingais ženklais, sprogios pakuotės, elektronika, baterijos, mesti į buitinių atliekų ar rūšiavimo konteinerius negalima.

Tokias pakuotes gyventojai turėtų pristatyti į stambių gabaritų atliekų aikštes, o įmonės – priduoti atliekų tvarkytojams, su kuriais yra sudariusios atliekų tvarkymo sutartis.

POPIERINĖS (KARTONINĖS) PAKUOTĖS

dažnai naudojamos tiek maisto gaminiams, tiek ir kitokiai produkcijai pakuoti. Kartoninės dėžės skirtos apsaugoti daiktus juos gabenant, itin dažnai kartonas naudojamas antrinės pakuotės gamybai.

POPIERIAUS (KARTONO) SURINKIMUI SKIRTAS KONTEINERIS

MESTI – leidinius ir spaudą - laikraščius, žurnalus, skrajutes, brošiūras, knygas plonais viršeliais; biuro popierių, pakavimo popierių; pakuotes iš popieriaus ir kartono - dėžes, dėžutes, gofruotą kartoną; popierinius maišelius ir pakuotes; kiaušinių dėklus ir kt.

NEMESTI – pergamentinio popieriaus ir jo pakaitalo; vaškuoto, parafinuoto, tepaluoto popieriaus ir kartono; popieriaus su bitumu; anglinio popieriaus ir kalkės; drėgmei ir vandeniui atsparaus impregnuoto arba kreiduoto popieriaus; laminuoto popieriaus, padengto plastikumu, celofanu, folija, bitumu; blizgančio popieriaus; kortelių su magnetinėmis juostelėmis; tapetų.

PLASTIKINĖ PAKUOTĖ

Tai viena populiariausių pakuočių rūšių. Plastikinės pakuotės naudojamos įvairių gamininių pakavimui: nuo maisto produktų, buitinių namų apyvokos daiktų iki elektros ir elektronikos prekių. Nepaneigiama, kad plastiko atsiradimas pramonei suteikė daug galimybių, tačiau plastikinių pakuočių netvarkymas arba neatsakingas jų tvarkymas lemia aplinkos užterštumą plastiko atliekomis, o tai šiuo metu yra viena didžiausių globalių aplinkosaugos problemų.

METALINĖ PAKUOTĖ

Metalinų pakuočių gamybai dažniausiai naudojamas aliuminis ir plienas. Tokios pakuotės gali būti neribotai perdirbtos – jos išlydomos ir perdirbamos į naudingą žaliavą. Tokiu būdu gamybos procese sutaupoma net iki 95% energijos. Lietuvoje metalo atliekos sudaro apie 3 proc. visų buitinių atliekų, todėl jas, kaip ir kitas pakuočių atliekas, būtina rūšiuoti.

MEDINĖ PAKUOTĖ

Medinė pakuotė paprastai gaminama iš žaliavinės medienos ir dažniausiai yra skirta prekių transportavimui (paletės, dėžės). Medinės pakuotės yra patvarios, todėl gali būti naudojamos daugelį kartų, o nebetinkamos naudojimui – sudeginamos, taip gaunant šilumos ir elektros energiją. Medinė pakuotė turi būti renkama atskirai, nemaišant šių atliekų su kitomis atliekomis.

PLASTIKO SURINKIMUI SKIRTAS KONTEINERIS

MESTI – plastikinės pakuotės, kurios žymimos ženklais PET*, HDPE**, LDPE***, PP**** ir t.t. Plastikiniai buteliai, buitinių priemonių tara, polietileno maišeliai ir plėvelė, kombinuotos pakuotės – TetraPak ir Elopak, gėrimų puodeliai.

NEMESTI – aplinkai pavojingais ženklais pažymėtų pakuočių: tepalo bakeliai, plastikinė ir metalinė tara nuo dažų ir pavojingų cheminių valiklių, riebalais ar aliejumi užteršta pakuotė, aerosoliniai flakonai, smulki ir stambi elektros ir elektroninė įranga.

TINKAMAI RŪŠIUOTI ATLIEKAS DAŽNAI PADEDA PRODUKTŲ AR PRODUKTŲ PAKUOČIŲ ŽENKLINIMAS

PERDIRBAMI PRODUKTAI

Trys žalios rodyklės – tai „Mobius“ ženklas, nurodantis, kad produktas ar pakuotė, tapę atliekomis, gali būti perdirbami. Kiekviena rodyklė simbolizuoja vieną iš trijų sėkmingo perdirbimo etapų: surinkimą, perdirbimą bei pakartotinį nupirkimą. Šis simbolis naudojamas ant pakuočių ar produktų, kurie gali būti perdirbti arba turi perdirbamos medžiagos.

PAKUOTĖ IŠ PERDIRBTŲ MEDŽIAGŲ

Trikampis, sudarytas iš trijų rodyklių, besisukančių laikrodžio rodyklių judėjimo kryptimi ir patalpintų apskritime, žymi, kad pakuotė (gaminys) yra pagaminta iš perdirbtų medžiagų.

PAGAMINTA IŠ PERDIRBAMO STIKLO

Šis ženklas žymi, kad paženklinta pakuotė (gaminys) iš stiklo gali būti perdirbta.

PERDIRBAMAS GAMINYS

Tai antrinio žaliavos perdirbimo ženklas. Šis ženklas naudojamas pažymėti, kad paženklinta pakuotė (gaminys), pagaminta iš bet kokios medžiagos, išskyrus plastiką, gali būti perdirbta. Trikampio viduryje paprastai yra vienas ar du skaičiai, kurie nurodo medžiagos tipą (1 – 19 plastikas, 20 – 39 popierius ir kartonas, 40 – 49 metalas, 50 – 59 mediena, 60 – 69 audiniai ir tekstilė, 70 – 79 stiklas).

PAGAMINTA IŠ PERDIRBAMO PLASTIKO

Produktai gaminami iš skirtingų rūšių plastiko, todėl visos šios rūšys žymimos skirtingais ženklais. Dažniausiai tai yra modifikuotas „Mobius“ ženklas su skaičiumi viduje ir užrašu po juo. Šis simbolis žymi, kad paženklinta pakuotė (gaminys) iš plastiko gali būti perdirbama.

Ženklimas taip pat nurodo, kokių plastiko rūšių yra gaminyje. Šiuo ženklu žymimi gazuotų bei kitų gėrimų buteliai, pagaminti iš polietilenlerefalatas (PET, PETE), sutrumpintai vadinamu poliesteriu. Tai yra populiari maisto ir ne maisto produktų pakavimo medžiaga, nes ji yra nebrangi, lengva, atspari ir perdirbama.

PETG yra polietileno tereftalato glikolio kopolimeras, PETE akronimas. PETG yra visuotinai naudojamas produktas, kaip, pavyzdžiui, šampūnų, valiklių, muilo, aliejaus ir farmacijos indeliai. PETG yra skaidrus, amorfinis, turi gerą atsparumą smūgiams. Dažnai naudojamas nealkoholinių gėrimų buteliams, vandens buteliams, maisto indeliams gaminti. Po perdirbimo galimi produktai: krepšiai, PETE nauji konteineriai tiek maisto ir ne maisto produktams laikyti, drabužių audiniai, sporto avalynė, lagaminai, apmušalai, baldai, kiliminė danga, sintetinis kamšalas miegmaišiams ir žiemos paltams, pramoniniai lakštai ir plėvelės.

HDPE – nurodo, kad gaminio sudėtyje yra didelio tankio polietileno. HDPE yra neskaidri, lanksti, mažiausiai reaguojanti plastmasė. Iš jos yra gaminami buteliai pienui, cheminiams valikliams, skalbimo priemonėms ir chloro balinimo skysčiams, šampūnams, plastikiniai maišeliai, stori neptyštantys pakavimo maišai.

Dažnai naudojama pieno talpyklų, sulčių butelių, vandens butelių, balinimo, plovimo ir šampūno butelių, šiukšlių maišų, bakalijos ir mažmeninės prekybos krepšių, variklinės alyvos butelių, sviesto ir margarino indelių, buitinių valiklių butelių, jogurto talpų gamyboje. Po perdirbimo galimi produktai: drenažo vamzdžiai, skystų skalbimo ploviklių buteliai, aliejaus buteliai, rašikliai, suolai, grindų plytelės, lauko baldai, tvoros.

V, PVC ir RPVC – šiais ženklais pažymėti gaminiai yra pagaminti iš polivinilchlorido (PVC). Polivinilchloridas dar kartais vadinamas vinilu, iš jo gaminami vamzdžiai ir jų jungiamosios detalės (vandentiekiai, kanalizacijai, dujotiekiams), langų ir durų rėmai (kietas PVC), šilumos izoliacija (PVC putų pavidale), žaislai, kūdikių kramtymo žiedai, vonios užuolaidos ir automobilių dalys. Pakavimo reikmenyse PVC sutinkamas šiuose pavidaluose: pagardų buteliai, įvairūs dangteliai, limpanti maistinė plėvelė, šampūno buteliukai, maisto padėklai.

PVC skleidžia ftalatus ir kitas nuodingas chemines medžiagas sąlytyje su produktais, skysčiu ir oru (pavyzdžiui, naujos vonios užuolaidos kvapas). Vinilas arba polivinilchloridas turi pastovias elektrines ir fizikines savybes. Jis turi puikią cheminį ir lauko sąlygų atsparumą. Savybės puikiai tinka liejimui. Dažniausiai naudojama butelių, kepimo aliejaus butelių, skalbimo priemonių butelių, šampūno butelių, maisto pakuočių, vielos ir kabelių ričių, medicininių vamzdelių, plytelių, vamzdinių ir langų gamyboje. Po perdirbimo galimi produktai: segtuvai, paklotai, dailylentės, latakai, grindys, kabeliai.

LDPE – gaminio sudėtyje yra mažo tankio polietileno. Dėl savo kietumo, lankstumo ir skaidrumo, LDPE paprastai naudojamas kaip šilumos sandarinimo medžiaga. Taip pat plačiai naudojama vielos ir kabelių izoliacijos gamyboje, taip pat butelių, šaldyto maisto krepšių, drabužių, baldų, cheminio valymo krepšių gamyboje. Taip dažniausiai žymimi ir pirminių polietileniniai maišai bei šiukšliadėžių maišai. Po perdirbimo galimi produktai: plėvelės ir lakštai, baldai, komposto dėžės, šiukšlių konteineriai, dailylentės, šiukšliadėžės.

PP – gaminio sudėtyje yra polipropilenas. Polipropilenas turi mažiausią tankį, medžiaga yra labai stipri ir atspari chemikalams. Kadangi polipropilenas turi aukštą lydymosi tašką, jis gali būti naudojamas atsparioms karščiui talpoms gaminti. Iš šio plastiko rūšies gaminami butelių kamšteliai, stalo įrankiai, indeliai produktų saugojimui, margarino, jogurto pakuotės, mikrobangų krosnelės atsparos padėkliukai, indai, sirupo buteliai, kečupo buteliai, dangteliai, šiaudeliai, medicininiai buteliai.

Polipropileno plaušai naudojami kilimuose, sienų dangose, transporto priemonių sėdynėse. Tokį plastiką galima naudoti karštam maistui ir gėrimams. Jis išlaiko pakankamai aukštą temperatūrą – 100 laipsnių pagal Celsijų. Iš polipropileno stiklinių galime drąsiai gerti arbatą ir kavą, lėkštėse galima šildyti maistą mikrobangų krosnelėje, nebijant neigiamų pasekmių sveikatai. Po perdirbimo galimi produktai: signaliniai žibintai, šluotos, šepečiai, dviračių stovai, grėbliai, talpos, padėklai.

PS – gaminio sudėtyje yra polistireno. Polistirenas dar vadinamas putų polistirolu arba putplasčiu (angl. styrofoam). Šis plastikas labai lengvas, purus, primena sustingusias putas. Iš putplasčio gaminami padėkliukai mėsos pakavimui, indeliai karšties skysčiams ar maisto produktams saugoti, korėtos pakuotės kiaušiniams, vienkartinės lėkštės, apsauginės pakuotės elektronikos prekėms ir žaislams. Statyboje naudojamos polistireno izoliacinės medžiagos.

Polistirenas išskiria nuodingus estrogeninius alkilfenolius ir stireną, vėžio sukelėją. Tokį maistinį plastiką galima naudoti tik šaltam maistui. Indui kontaktuojant su karštu maistu ar kaitinant maistą mikrobangų krosnelėje, jis išskiria toksinį sirupą, kuris gali sukelti rimtus susirgimus, ypač cirozę. Ta pati kenksminga medžiaga pradeda skirti indui kontaktuojant su spiritiniais gėrimais. Medžiaga gali būti naudojama puodelių, peilių, acetilsalicilo rūgšties butelių, kompaktinių diskų pakavimo gamyboje. Po perdirbimo galimi produktai: šilumos izoliacinės plokštės, šviesos jungikliai, kiaušinių pakuotės, ventiliacijos angos.

OTHER – šiuo ženklu ženklinamas visas kitas plastikas, dažnai plastikai, kurie yra sudaryti iš daugiau nei vienos medžiagos. Nerekomenduojama į plastiko konteinerius mesti pakuočių ar produktų pažymėtų ženklu su žodeliu „Other“ (liet. Kita). Prie šios grupės priskiriamas plastikas, kuris nepriklauso aukščiau išvardintoms kategorijoms. Pavyzdžiui: PC – polikarbonatas, kuris dažnai naudojamas įstiklinimui lėktuvuose, išskiriantis bisfenolį-A (BPA). ABS – akrilnitrilo butadieno stirenas, SAN – stireno akrilonitrilas; akrilas ir poliamidas – šie plastikai labai patvarūs, atsparūs karščiui ir mažai reaguoja į aplinką. PLA – polilaktinė rūgštis, – tai naujas plastikas, sukurtas augalinių pagrindu, biologiškai suyrančias ir saugus, tačiau jis taip pat patenka į 7 kategoriją.

Ženklas reiškia plastikinio indo tinkamumą kontaktui su maisto produktais. Jei toks ženklas perbrauktas, reiškia toks plastikinis gaminy negali būti naudojamas sąlytyje su maisto produktais.

PAGAMINTA IŠ PERDIRBAMO POPIERIAUS AR KARTONO

Ženklas rodo, kad produktas (pakuotė) pagaminta iš perdirbamo popieriaus (kartono). Tokiu ženklu pažymėta atlieka turi būti metama į popieriui skirtą rūšiavimo konteinerį.

PAGAMINTA IŠ PERDIRBAMO STIKLO

Ženklas reiškia, kad produktas pagamintas iš perdirbamo stiklo, todėl atlieką reikėtų mesti į stiklui skirtą rūšiavimo konteinerį. Šis ženklas skatina pažymėtas juo atliekas šalinti atsargiai, atsižvelgiant į ant gaminio pateiktas instrukcijas, neteršti tokiomis atliekomis aplinkos.

PAGAMINTA IŠ PERDIRBAMO ALIUMINIO

Šiuo ženklu žymimi produktai, pagaminti iš perdirbamo aliuminio, todėl tokiu ženklu pažymėtas atliekas galima mesti į plastikui skirtą rūšiavimo konteinerį.

PAGAMINTA IŠ PERDIRBAMO PLIENO

Ženklas, reiškiantis, kad produktas pagamintas iš perdirbamo plieno.

Mesti į šiukšliadėžę. Ne visi produktai ar pakuotės yra perdirbamos, todėl kai kurios atliekos turi būti išmetamos į šiukšliadėžę. Šis ženklas nurodomas ant kramtomųjų gumų, jogurto pakuočių ir kitų indelių.

Nemesti kartu su kitomis atliekomis. Dažniausiai šiuo ženklu žymimi elektros ir elektroninės įrangos prietaisai, baterijos ar akumulatoriai. Taip paženklinėti gaminiai neturi būti išmetami kartu su buitinėmis atliekomis.

PERDIRBTAS PLASTIKAS

Perdirbtą popierių galime atskirti pakankamai lengvai, tačiau plastikas gali būti perdirbtas daugybę kartų ir perdirbimo metu gali keistis jo cheminė sudėtis. Paprastai gaminiai iš perdirbto plastiko indeksuojami raide R.

KITI PAKUOČIŲ ŽENKLINIMAI

PLASTIKINĖ PAKUOTĖ

Polietilentereftalatas	PET 1	
Aukšto tankumo polietilenas	HDPE 2	
Polivinilchloridas	PVC 3	
Žemo tankumo polietilenas	LDPE 4	
Polipropilenas	PP 5	
Polistirolas	PS 6	
Kita plastikinė	7	
Plastikas-akrilinio butadieno stirenas (ABS)	9-19	

POPIERINĖ/KARTONINĖ PAKUOTĖ

Gofruotas kartonas	PAP 20	
Negofruotas kartonas	PAP 21	
Popierius	PAP 22	
Kita popierinė/kartoninė	23-29	

METALINĖ PAKUOTĖ

Plienas	FE 40	
Aliuminis	ALU 41	
Kita metalinė	42-49	

MEDINĖ PAKUOTĖ

Medis	FOR 50	
Kamštis	FOR 51	
Kita medinė	52-59	

TEKSTILINĖ PAKUOTĖ

Medvilnė	TEX 60	
Džiutas	TEX 61	
Kita tekstilė	62-69	

STIKLINĖ PAKUOTĖ

Bespalvis stiklas	GL 70	
Žalias stiklas	GL 71	
Rudas stiklas	GL 72	
Kitas stiklas	73-79	

KOMBINUOTA PAKUOTĖ

Popierius ir kartonas/ įvairūs metalai	C/... * 80	
Popierius ir kartonas/ plastikas	C/... * 81	
Popierius ir kartonas/ aliuminis	C/... * 80	
Popierius ir kartonas/ alavuota skarda	C/ ... * 80	
Popierius ir kartonas/ plastikas/ aliuminis	C/ ... * 80	
Popierius ir kartonas / plastikas/ aliuminis/ alavuota skarda	C/ ... * 80	
Kita kombinuota pakuotė, pagaminta iš popieriaus ir kartono bei kitų medžiagų	86-89	
Plastikas/ aliuminis	C/... * 90	
Plastikas/ alavuota skarda	C/... * 91	
Plastikas/ įvairūs metalai	C/... * 92	
Kita kombinuota pakuotė, pagaminta iš popieriaus ir kartono bei kitų medžiagų	93-94	
Stiklas/ plastikas	C/... * 95	
Stiklas/ aliuminis	C/... * 96	
Stiklas/ alavuota skarda	C/... * 97	
Stiklas/ įvairūs metalai	C/... * 98	
Kita kombinuota pakuotė	99	

ATLIEKŲ TVARKYMO PRIORITETAI

Lietuvoje atliekų tvarkymo sistema yra kuriama vadovaujantis keliais pagrindiniais principais ir prioritetais (schema žemiau).

Siekiant tapti atliekas perdirbančia ir iš jų energiją gaunančia visuomene, reikėtų kilti minėtos hierarchijos pakopomis, vis mažiau renkantis sąvartynus ir vis labiau perdirbant atliekas arba iš jų gaunant energiją.

Nustatyti trys pagrindiniai atliekų tvarkymo prioritetai: atsakingas vartojimas, leidžiantis sumažinti susidarančių atliekų kiekį, pakartotinis atliekų naudojimas ir saugus jų šalinimas. Tai reiškia, jog pirmiausia reikia vengti atliekų susidarymo, o atliekos, kurių neįmanoma išvengti, turėtų būti perdirbamos ir naudojamos energijai gauti, kiek įmanoma mažiau jų šalinant sąvartynuose.

KIEKVIENAS VISUOMENĖS NARYS GALI ĮNEŠTI SAVO INDĖLĮ Į ŠVARIOS, SVEIKOS IR STABILIOS APLINKOS IŠSAUGOJIMĄ.

+370 800 00653 | www.zalvaris.lt